



VFU-GUIDE

VERKSAMHETSSFÖRLAGD UTBILDNING INOM
LÄRARUTBILDNINGARNA VID KARLSTADS UNIVERSITET

Innehåll

1. Inledning.....	3
VFU som undervisningsform	3
Struktur och organisation av VFU.....	4
2. Ramar för genomförande av VFU.....	5
Principer för VFU-placering	5
Byte av partnerområde	5
Närvaro under VFU.....	5
Treparsamtal	6
Bedömning och betygssättning av VFU.....	6
Underkänd VFU	6
Om-VFU	7
Tredje prövning	7
3. Aktörer och ansvarsområden gällande VFU.....	8
Studentens ansvarsområde:.....	8
Studenten har ansvar för att:	8
Utdrag från Polismyndighetens belastningsregister	8
VFU-samordnare och lokala lärarutbildare	9
VFU-samordnaren har ansvar för att:	9
Den lokala lärarutbildaren har ansvar för att:.....	9
Universitetets ansvarsområden	10
Universitetets lärarutbildare ansvarar för att:.....	10
VFU-handläggare ansvarar för att:	10
4. Övrig information om VFU	12
För student:	12
VFU i tjänsten	12
Sekretess	12
Försäkring.....	12
Resebidrag.....	12
Tillgodoräknande.....	12
VFU i utländsk förskola/skola	12
För lokala lärarutbildare:.....	12
Utbildning och konferenser.....	12
Övningsskolor	13
Verksamhetsintegrerat grundlärarprogram.....	13

1. Inledning

VFU-guiden vänder sig till Karlstads universitets lärarstudenter, lärarutbildare och övrig personal inom förskola/skola och universitet, som genomför, undervisar i och organiserar VFU-kurser. Syftet är att i ett samlat dokument ge en översikt av centrala aktörers ansvarsområden och de regler och riktlinjer som omgärdar VFU (verksamhetsförlagd utbildning). Mer utförlig information om VFU inklusive *Regler för VFU*, utbildningsplaner, bedömningsunderlag och blanketter [finns här på Karlstads universitets lärarutbildnings webb](#).

Karlstads universitet utbildar förskollärare, grundlärare, ämneslärare, musiklärare, speciallärare och yrkeslärare. Utbildningen är en akademisk professionsutbildning vilket innebär att hela utbildningen genomsyras av ett tydligt yrkesperspektiv. Den förenar forskningens problematiserande perspektiv med vardagspraktikens behov av problemlösning och ämneskunnande med ämnesdidaktik.

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är den del av lärarutbildningen som studenten genomför i förskolan/skolan. I mötet med verksamheten och lärare, barn och elever i förskola och skola, knyts teori och praktik samman och studenten utvecklar färdigheter och förmågor som krävs i yrket och formar sin framtida identitet som lärare. VFU är en förutsättning för studentens möjlighet att utveckla kunskaper och kompetenser som avser förskolläraryrket och läraryrketets alla delar. Det betyder att universitetet och skolhuvudmän har ett gemensamt ansvar i utbildandet av framtidens förskollärare och lärare. Samarbetet regleras av VFU-avtal mellan universitetet och kommunerna. Universitetet samverkar också med skolor och friskolor. Dessa samarbeten regleras av tillfälliga överenskommelser. [Mer information finns på universitetets lärarutbildnings webb](#).

Både den universitetsförlagda och den verksamhetsförlagda utbildningen är utformad för att möta de krav som finns i högskoleförordningen och i examensmålen för de olika lärarutbildningarna. Examensmålen och hur de olika programmen utformat utbildningarna för att möta upp dem [finns här i respektive programs utbildningsplan](#).

VFU som undervisningsform

Under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen utvecklar studenten sina färdigheter och förmågor under handledning av en lokal lärarutbildare. Den lokala lärarutbildaren låter studenten under växande eget ansvar få ta del av alla förekommande uppgifter i yrket. Studentens självständighet ökar successivt för att studenten vid avslutad utbildning ska kunna gå ut i yrket som en handlingsinriktad och reflekterande praktiker.

Handledningen är regelbunden, med under VFU-kursen återkommande och på förhand bestämda och planerade samtal. Utgångspunkten för handledningen är kursens samtliga lärandemål och de konkretiseringar som finns i bedömningsunderlaget med vars hjälp studentens progressionsutveckling mot att nå lärandemålen synliggörs.

Struktur och organisation av VFU

VFU har en liknande struktur och organisation inom de olika programmen. VFU-kurserna genomförs i en omfattning av 30 hp (högskolepoäng), vilket motsvarar 20 veckor. Dessa 20 veckor fördelas på tre eller fyra perioder och regleras av kursplaner där bland annat syfte och lärandemål för respektive VFU-kurs anges. Kurserna är utformade för att skapa en tydlig progression där studenten successivt utvecklar förmågor, kunskaper och kompetenser samt ökad grad av självständighet i relation till yrkets alla delar.

I programmets utbildningsplaner framgår hur VFU-kurserna är organiserade i relation till övriga kurser: ämneskurser och kurser inom utbildningsvetenskaplig kärna. Samtliga programsidor hittar du [via den här länken till Lärarutbildningens webb](#).

2. Ramar för genomförande av VFU

Principer för VFU-placering

Det är studentens blivande examen som styr vilken verksamhet i förskola/skola som VFU förläggs inom. Den lokala lärarutbildaren som handleder studenten ska vara behörig för skolform och ämne(n) och bör ha någon form av handledarutbildning.

Karlstads universitet har VFU-avtal med ett femtiotal kommuner i mellersta och södra Sverige och garanterar VFU-placering i ett s.k. partnerområde¹ i någon av dessa kommuner.

Studenten placeras i ett partnerområde inför första VFU-kursen och tillhör sedan samma partnerområde under hela utbildningstiden. I bland uppstår situationer som gör att studenten önskar byta placering inom eller mellan partnerområden. Byte av VFU-placering sker i första hand inom det egna partnerområdet och ärendet handläggs då av studentens VFU-samordnare.

Byte av partnerområde

Studenten kan, om särskilda skäl föreligger, ansöka om byte av partnerområde. En ansökan måste lämnas in terminen innan VFU-kursen ska genomföras. [Information och ansökningsblankett finns på lärarutbildningens webb.](#)

Närvaro under VFU

Den verksamhetsförlagda utbildningen innebär studier på heltid för studenter inom Förskolläraryrket, Grundläraryrket, Ämnesläraryrket och Musikläraryrket. Inom de korta programmen förekommer både heltids- och halvtidsstudier. Studenten förväntas medverka aktivt i skolans verksamhet och genomföra de uppgifter som är relaterade till kursen. Närvaro är obligatorisk på de skolförlagda delarna av VFU.

Enstaka dagars frånvaro tas igen i direkt anslutning till VFU-kursen i samråd med lokal lärarutbildare och ansvarig lärarutbildare på universitetet. Om studenten vid VFU-kursens slut varit frånvarande mer än 5 dagar, utan särskilda skäl, betraktas VFU-kursen som underkänd. VFU-perioden ska då göras om i sin helhet. Särskilda skäl föreligger då omständigheter utom studentens kontroll, som exempelvis olycka eller sjukdom, har lett till frånvaron. Ansvarig på universitetet avgör om särskilda skäl föreligger efter att ansökan inkommit. Om särskilda skäl föreligger utarbetas en individuell studieplan. [Information och ansökningsblankett om komplettering av VFU-dagar på grund av särskilda skäl finns på lärarutbildningens webb.](#)

Då VFU är en del av studentens utbildning är det inte tillåtet för studenten att vikariera eller arbeta på VFU-platsen under VFU-perioden².

¹ En VFU-samordnare ansvarar för placeringar inom ett partnerområde. Partnerområdena ser olika ut i olika kommuner – i vissa fall utgör partnerområdet en enskild förskola/skola, ibland ett skolområde, ibland en hel kommun.

² Undantag finns inom de korta lärarutbildningarna och i verksamhetintegrerat grundläraryrket. Se sida 12.

Trepartssamtal

Ett trepartssamtal är ett strukturerat samtal mellan student, universitetets lärarutbildare och lokal lärarutbildare med studentens professionsutveckling i fokus. Syftet är att studenten ska reflektera över och värdera sin praktik och professionsutveckling med stöd av lärarutbildare som bidrar till att synliggöra studentens progression mot lärandemålen.

Trepartssamtal genomförs i samband med ett besök på förskolan/skolan av universitetets lärarutbildare eller via Zoom. Samtalet utgår ifrån en av studenten planerad och genomförd aktivitet/lektion och struktureras av kursens lärandemål.

[Mer information och underlag för trepartssamtal finns på lärarutbildningens webbsida.](#)

Bedömning och betygssättning av VFU

VFU utgörs av flera kurser på lärarprogrammen. De har kursplaner med fastställda lärandemål och examinationsformer. VFU bedöms och betygsätts som övriga kurser i utbildningen med en tregradig betygsskala (VG, G och U) efter varje avslutad kurs.

Den lokala lärarutbildaren i förskolan/skolan beskriver efter avslutad kurs studentens måluppfyllelse i ett bedömningsunderlag. Ansvarig lärarutbildare analyserar och sammanväger bedömningsunderlaget och andra examinationer som genomförs på universitetet och lämnar sedan ett förslag på betygssättning till exminator som i sin tur beslutar om betyg.

Vid VFU-periodens början ska studenten och LLU tillsammans gå igenom kursens samtliga lärandemål och i de fall studenten gjort tidigare VFU även studentens utvecklingsområden. Vid frågor kring detta kontaktas universitetets lärarutbildare. Under VFU-perioden ska studenten tillsammans med LLU kontinuerligt gå igenom lärandemålen, bedöma hur långt studenten har kommit i sin måluppfyllelse samt planera den fortsatta VFU-perioden utifrån detta. På så sätt ska studenten få möjlighet att utvecklas för att vid avslutad VFU-period kunna nå lärandemålen.

I de fall då det är tveksamt om en student kommer ha uppnått samtliga lärandemål vid kursens slut ska LLU i handledande samtal diskutera problemområden med studenten och möjliga sätt för studenten att utveckla det som brister. LLU ska **snarast** kontakta universitetets lärarutbildare om brister som är av sådan art att det kan finnas risk för att studenten inte når något eller några lärandemål. Tillsammans ska LLU och universitetets lärarutbildare arbeta fram en handlingsplan för hur studenten kan få stöd och struktur i arbetet med att nå målen.

Underkänd VFU

Om en student blir underkänd på sin VFU ska universitetets lärarutbildare informera studenten om betyget och vad som ligger till grund för underkännandet utifrån bedömningsunderlag och övrig dokumentation. Universitetets lärarutbildare informerar sedan VFU-handläggare, som kallar till möte med student, universitetets lärarutbildare och programledare eller utbildningssamordnare. Studenten får ta med ytterligare en person, t.ex. studentombudet, om så önskas. Vid behov kan även studievägledare eller lokal lärarutbildare delta.

Mötet leds av programledare eller utbildningssamordnare. Ansvarig lärarutbildare på universitetet ansvarar för att det finns skriftlig dokumentation, som bedömningsunderlag, protokoll från trepartssamtal, handlingsplan och annat där det framgår vilket/vilka lärandemål som studenten inte har uppnått. VFU-handläggare för anteckningar under mötet. Mötet syftar till att upprätta en handlingsplan för den fortsatta hanteringen av ärendet.

Om-VFU

En student som blir underkänd på sin VFU har rätt att göra om den en gång. Om-VFU genomförs vid nästa (eller senare) reguljära kurstillfälle. Om-VFU innebär som regel studieuppehåll. [Information finns på lärarutbildningens webbplats.](#)

Tredje prövning

En student som har fått betyget Underkänd på samma VFU-kurs två gånger kan, om särskilda skäl finns, ansöka om en tredje prövning. [Information vad gäller ansökan om tredje prövning finns på lärarutbildningens webbplats.](#)

3. Aktörer och ansvarsområden gällande VFU

Den verksamhetsförlagda utbildningen skiljer sig från övrig utbildning genom att den är ett gemensamt ansvar för lärosäte och förskola/skola. För att organisera VFU krävs därför ett antal olika funktioner hos universitetet och skolhuvudmännen med olika ansvarsområden. Nedan beskrivs aktörer och deras ansvarsområden som är direkt engagerade i organisering och genomförande av VFU-kurser.

Studentens ansvarsområde:

Studenten har ansvar för att:

- inför VFU 1 lämna in önskemål om kommun för VFU-placering inom angiven tid
- [terminen innan VFU 2, 3 och 4 gå igenom checklista för VFU-placering.](#)
- begära ut ett registerutdrag från Polismyndighetens belastningsregister i god tid (minst 4 veckor) innan VFU påbörjas. Detta ska lämnas in på förskolan/skolan under första VFU-dagen.
- uppdatera kontaktinformationen på ”Min sida”.
- hålla sig informerad om VFU via Canvas.
- delta i undervisning som innehåller VFU-information och Kommunikation med fokus på röst, tal och kroppsspråk (RTK).
- i god tid kontakta sin VFU-samordnare och lokala lärarutbildare för att planera VFU-perioden och hur handledningen ska organiseras.
- delge sin lokala lärarutbildare utvecklingsområden från föregående VFU-period.
- förmedla den lokala lärarutbildarens kontaktuppgifter till universitetets lärarutbildare.
- aktivt delta i skolans hela verksamhet på heltid under VFU-perioden om inte kursen ges på halvfart så som inom KPU och YRK, då gäller halvtid.
- delta i och bidra till att handledningssamtal blir konstruktiva tillfällen för lärande utifrån samtliga lärandemål.
- delta i trepartssamtal med lokal lärarutbildare och universitetets lärarutbildare.
- meddela eventuell kortare sjukfrånvaro till sin lokala lärarutbildare.
- tillsammans med lokal lärarutbildare komma överens om hur eventuell begränsad frånvarotid kan ersättas med ny tid (full närvaro är obligatoriskt).
- vid längre tids frånvaro (över fem dagar) kontakta universitetets lärarutbildare.
- meddela universitetets lärarutbildare eventuella avsteg från sin VFU-planering (uppehåll/avbrott).

Utdrag från Polismyndighetens belastningsregister

Studenten **är skyldig att visa upp ett registerutdrag från Polismyndighetens belastningsregister i god tid innan VFU påbörjas i förskola/skola.** [Se mer information på Lärarutbildningens webb.](#)

VFU-samordnare och lokala lärarutbildare

Huvudmannens ansvar kring det praktiska genomförandet av VFU-kurser fördelas på i huvudsak två funktioner: VFU-samordnare och lokal lärarutbildare. VFU-samordnare fungerar som koordinator på en enskild förskola/skola, inom ett skolområde eller inom en kommun.

Gemensamt för VFU-samordnare är att de organiserar placeringar och fungerar som länk mellan universitet och verksamheten inom sitt område. Den lokala lärarutbildaren är verksam förskollärare/lärare och handleder lärarstudenter.

VFU-samordnaren har ansvar för att:

- placera studenter hos behöriga förskollärare/lärare som bör ha handledarutbildning.
- förmedla information från universitetet till berörda personer, exempelvis aktuella lokala lärarutbildare och rektor/förskolechef.
- hantera byten av VFU-plats (förskola/skola/lokal lärarutbildare) inom sitt partnerområde.
- meddela universitetet eventuella förändringar av VFU-samordnarfunktionen.
- vid eventuellt byte av VFU-samordnare genomföra en överlämning av uppdraget.
- kontrollera fakturaunderlag och meddela förändringar till VFU-handläggare.
- i de fall det är möjligt bjuda in studenter att ta del av fortbildning på skolan.

Den lokala lärarutbildaren har ansvar för att:

- ta del av kursplan, lärandemål, bedömningsunderlag och övrig information kring aktuell VFU-kurs.
- utifrån kursens lärandemål planera VFU-perioden tillsammans med studenten.
- skapa möjligheter för studenten att utveckla kunskaper och färdigheter gällande samtliga lärandemål.
- ha regelbunden och strukturerad handledning med studenten och stödja dennes utveckling till lärare.
- delta i trepartssamtal med student och lärarutbildare från universitetet antingen vid besök på skolan eller via digitalt verktyg.
- vid tveksamhet huruvida studenten kommer att uppnå ett eller flera lärandemål snarast informera student och universitetets lärarutbildare för att gemensamt lägga upp en handlingsplan.
- möjliggöra för studenten att inom närtid ta igen kortare frånvaro (maximalt 5 dagar).
- fylla i bedömningsunderlaget digitalt och underteckna det vid avslutad VFU och sedan skicka in till universitetets lärarutbildare.
- ge det undertecknade bedömningsunderlaget till studenten och diskutera innehållet.

Universitetets ansvarsområden

Programmen inom lärarutbildningen organiseras på olika sätt och benämner lärare och ansvariga medverkande olika. Av den anledningen används samlingsbeteckningen ”universitetets lärarutbildare” för olika funktioner och ansvarsområden som i ett program kan samlas hos en enskild kursledare, i ett annat fördelas på två eller tre olika lärarkategorier.

Universitetets lärarutbildare ansvarar för att:

- i god tid planera och organisera kursen.
- förmedla VFU-information till medarbetare inom kursen, studenter och VFU-samordnare.
- i mail till VFU-samordnare i ämnesraden skriva kursens fullständiga namn samt VFU-veckor. Exempelvis: VFU-information Kreativ matematik för grundlärare åk 4-6, vecka 12-17.
- i god tid före VFU-perioden organisera VFU-information med relevant innehåll för att förbereda studenterna på den kommande kursen. Kursens lärandemål, VFU-dokument, bedömningsunderlag, examination och trepartssamtal är exempel på innehåll som ska finnas med, liksom information om att studenten måste begära utdrag ur polisens belastningsregister.
- samordna VFU-informationen med ansvariga för Röst, tal och kommunikation.
- meddela VFU-handläggare om planerad student inte går kursen.
- genomföra trepartssamtal och ha andra kontakter med student och LLU.
- tillsammans med LLU göra handlingsplaner för studenter som behöver extra stöd.
- vid risk för underkännande göra besök i förskolan/skolan (om så är möjligt utifrån geografiska förutsättningar).
- genom tjänsteanteckningar dokumentera relevanta händelser och kontakter med LLU och student som rör ex. problem eller risk för underkännande.
- när inkommet bedömningsunderlag visar att student inte nått ett eller flera lärandemål kontakta LLU och inhämta mer information.
- göra en summativ bedömning av studentens samlade prestationer utifrån tillgängliga bedömningsunderlag.
- vid underkänt betyg informera studenten om betyget och vad det grundar sig på.
- informera VFU-handläggare om student med underkänt betyg. VFU handläggare kallar till uppföljande möte.
- i samarbete med lärarutbildningens kansli utvärdera kursen.
- i samarbete med programråd och programledare utveckla VFU-kursen.
- samverka med programledare kring fortbildning och information till lokala lärarutbildare.

VFU-handläggare ansvarar för att:

- senast i maj publicera VFU-veckor inför kommande läsår i VFU-databasen och på VFU-webben.

- varje student får en VFU-placering i lämplig verksamhet och partnerområde inför sin första VFU-kurs.
- publicera VFU-information riktad till studenter på Canvas.
- VFU-ersättning betalas ut till partnerområdet.
- handlägga ärenden gällande resebidrag och byte av partnerområde.
- kalla till, föra anteckningar och delta i uppföljande möte efter underkänd VFU.
- uppdatera webben med aktuell information och blanketter.
- informera VFU-samordnare om fortbildningsdagar, konferenser och aktuella händelser kopplade till VFU inom lärarutbildningarna.
- organisera årlig VFU-samordnarkonferens.

4. Övrig information om VFU

För student:

VFU i tjänsten

Studenter som är antagna till Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU, KPF) eller Yrkeslärarprogrammet (YRK) och har en lärartjänst kan ansöka om att göra VFU i tjänsten. [Information om villkor och genomförande samt ansökningsblanketter finns på lärarutbildningens webb.](#)

Sekretess

Under VFU omfattas studenter placerade i förskolor och skolor med kommunal huvudman av Offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400) och studenter placerade på förskolor och skolor med fristående huvudman av Skollagen (2010:800) 29 kap, 14 §, och har rätt att ta del av den information som behövs för att VFU ska kunna genomföras så att den stödjer studentens utveckling mot examensmålen. Det åligger studenten att upprätthålla tystnadsplikt och sekretess. [Mer information finns på lärarutbildningens webb.](#)

Försäkring

Kammarkollegiet har en försäkring som gäller för studenter och doktorander vid de statliga universiteten och högskolorna. [Information finns på lärarutbildningens webb.](#)

Resebidrag

Campusstudent vars VFU medför en extrakostnad på grund av resväg till och från en VFU-placering på annan ort än bostadsorten eller Karlstad, kan ha rätt till resebidrag. [Information och reseräkningsblanketter finns på lärarutbildningens webb.](#)

Tillgodoräknande

Tidigare yrkeserfarenhet, så kallad reell kompetens, kan i vissa fall tillgodoräknas som verksamhetsförlagd utbildning, VFU, i lärarutbildningen. [Information inklusive ansökningshandlingar finns på lärarutbildningens webb.](#)

VFU i utländsk förskola/skola

En student som är intresserad av att göra VFU i utländsk förskola/skola kan ansöka om att göra detta under delar av sista VFU-perioden. Karlstads universitet har utbyte med ett flertal länder men studenten kan också ordna plats på egen hand. [Information och ansökningsblankett finns på lärarutbildningens webb.](#)

För lokala lärarutbildare:

Utbildning och konferenser

Ambitionen är att samtliga lokala lärarutbildare har gått en handledarutbildning. Vid Karlstads universitet erbjuds handledarutbildning om 7,5 hp under ett läsår. Det är också möjligt för huvudmän att via [uppdragsutbildningen på Karlstads universitet](#) ordna handledarutbildning för sin personal.

Varje termin organiserar Karlstads universitet en VFU-dag för lokala lärarutbildare. Den erbjuder nya eller blivande lokala lärarutbildare en introduktion till uppdraget. Därefter följer ett program riktat mot samtliga LLU:are med föreläsningar och programvisa diskussioner utifrån aktuella ämnen eller områden med anknytning till VFU inom lärarutbildningen.

En gång om året samlas VFU-samordnare för konferens där gemensamma utvecklingsområden behandlas genom föreläsningar och seminarier. [Mer information finns på lärarutbildningens webb.](#)

Övningsskolor

Studenter som läser Grundlärarprogrammet Campus Karlstad genomför VFU på övningsskolor. Övningsskolor kännetecknas av ett nära samarbete mellan huvudman, skola och universitetet samt en hög koncentration av studenter och handledarutbildade lokala lärarutbildare. Studenter antagna mellan ht-14 till ht-18 ingår i det femåriga projektet Försöksverksamhet med övningsskolor och fullföljer sin utbildning inom projektet. Studenter antagna från och med ht-19 ingår i en reguljär och permanentad övningsskolemodell. [Mer information om övningsskolor finns på lärarutbildningens webb.](#)

Verksamhetsintegrerat grundlärarprogram

Grundlärarprogrammet med inriktning mot undervisning i årskurs 4-6 ges sedan ht 2018 också som en verksamhetsintegrerad variant vilket innebär att studenten har anställning om 50% på en skola och studerar 75 %. [Mer information finns på lärarutbildningens webb.](#)

Kontakt:

Therése Broman, Lärarutbildningens kansli, Karlstads universitet
therese.broman@kau.se

Karlstads universitet ht 2016. Reviderad vt 2019.